

SAMMANFATTNING

DELAKTIGHETSBASERAD STYRNING AV KULTURARVET

RAPPORT FRÅN DEN ÖPPNA SAMORDNINGSMETODENS
ARBETSGRUPP FÖR MEDLEMSSTATERNAS EXPERTER

Vad handlar delaktighetsbaserad styrning av kulturarvet om?

Delaktighetsbaserad styrning går ut på att stärka relationen mellan kulturarvsinstitutioner och yrkesverksamma personer på detta område samt alla som är intresserade av eller involverade i kulturarvsfrågor – civilsamhället, allmänheten, ägare, förvaltare, företag m.fl. Delaktighetsbaserad styrning påverkar den yrkesmässiga rollen, eftersom detta styrningssätt förutsätter kunskap om både kulturarv och om kulturarvets betydelse i samhället samt om relationen mellan folk och kulturarv.

Delaktighetsbaserad styrning är ett begrepp som används för att beskriva att det handlar om att *göra de berörda parterna delaktiga* i processer som vanligtvis är förbehållna och ledda av experter, tjänstemän och politiker. Det huvudfokus som ligger på delaktighet och tillgång inom detta styrningssätt har under en lång tid varit populärt inom kulturpolitiken. Hittills har det dock främst omfattat idéer, ambitioner och visioner. Delaktighetsbaserad styrning av kulturarvet ger uttryck för viljan att övergå till mer delaktighet även i den dagliga praktiska verksamheten.

Delaktighetsbaserad styrning av det materiella, immateriella och digitala kulturarvet är en innovativ strategi som medför en verklig förändring av hur kulturarvet förvaltas och värderas. Detta styrningssätt är även mer hållbart på lång sikt än den strategi som hittills har använts.

Det är en kreativ process som går ut på att experimentera med, utforska och testa gamla och nya idéer och alternativ i olika sammanhang. Det handlar om att vara öppensinnad och inte fokusera på slutresultatet eller olika sätt att mäta resultatet. Det handlar om att vara djärv och modig och om att tänja på gränserna. Det handlar om att vara villig att gå bortom det passiva godkännandet av den allmänna opinionen.

Denna handbok

I sina slutsatser om delaktighetsbaserad styrning av kulturarvet uppmanade Europeiska unionens råd i november 2014 till att göra allmänheten och den privata sektorn delaktiga i beslutsfattandet på alla nivåer och bad kommissionen att främja en delaktighetsbaserad styrning av kulturarvet. Rådet uppmanade även till mer samarbete mellan EU:s medlemsstater för att fastställa och sprida bästa praxis vad gäller bottom-up-strategier för gemensam inkluderande förvaltning av kulturarvet.

Som en följd av detta inrättades en arbetsgrupp bestående av nationella experter från 26 medlemsstater och Norge inom ramen för rådets arbetsplan för kultur 2015–2018. Målet med arbetsgruppen var att fastställa innovativa modeller för delaktighetsbaserad styrning av kulturarvet.

Denna handbok är resultatet av arbetsgruppens arbete.

Vem riktar sig handboken till?

Denna handbok består av praktiska råd, framför allt till yrkesverksamma personer på kulturarvsområdet och till kulturarvsinstitutioner. Det främsta syftet är att omvandla abstrakta tankar om delaktighetsbaserad styrning till konkret verksamhet. Av denna orsak är handboken även användbar för andra berörda parter, såsom politiker och beslutsfattare.

Hur skapades innehållet?

Rådet bad arbetsgruppen att fastställa god praxis genom att kartlägga och jämföra offentlig politik på nationell och regional nivå.

Först fyllde företrädare för länderna i enkäter. Resultaten visade att det inte skulle vara meningsfullt att koncentrera sig på rättsliga förutsättningar eller ekonomiskt stöd. Samråd med civilsamhället föreskrivs antingen enligt lag eller är gängse i medlemsstaterna. Allmänt taget har allmänheten förtroende för beslut som fattas om kulturarvet, men det finns även utrymme för förbättring. Samma sak gäller konsekvens mellan olika förvaltningsnivåer. Den övergripande slutsatsen är att i de flesta av de länder som företräds i arbetsgruppen finns det inga formella hinder för att införa delaktighetsbaserad styrning av kulturarvet. I många, eller till och med de flesta, av länderna finns det redan förutsättningar för detta.

Sedan fyllde företrädare för länderna i en mall och 47 exempel på bästa praxis för delaktighetsbaserad styrning av kulturarvet samlades in. Arbetsgruppen enades om att det, trots många likheter mellan länderna, var omöjligt att direkt överföra enskilda exempel från ett land till ett annat, eller till och med inom ett och samma land.

Slutligen analyserade arbetsgruppen exemplen utgående från fem faktorer: initiativtagare, motivation, hinder, konsekvenser och lärdomar. Analysen visar att det finns behov av att **stärka allmänhetens intresse och skapa relationer, främja flexibilitet och stöd till projekt samt förbättra personalens kompetens och utbildning**. Andra lärdomar som har gjorts är att **processen är en del av resultatet, bottom-up-strategier och top-down-strategier kompletterar varandra, delaktighet samt öppenhet och insyn är avgörande i alla skeden, och det materiella, immateriella och digitala kulturarvet bör kopplas samman**.

Denna handbok grundar sig på slutsatserna av analysen.

Rekommendationer för kulturarvsinstitutioner och yrkesverksamma personer på kulturarvsområdet

Handboken innehåller även rekommendationer för kulturarvsinstitutioner och yrkesverksamma personer på kulturarvsområdet. Detta avsnitt grundar sig på analysen och fastställer särskilda åtgärdsområden, aspekter att beakta och frågor att ställa.

Den första aspekten som bör beaktas är **inställningen** till och **viljan** att tillämpa delaktighetsbaserad styrning av kulturarvet. Det rekommenderas att alla kulturarvsinstitutioner och yrkesverksamma på kulturarvsområdet inleder processen genom att gå igenom en enkel lista med sex frågor: Är institutet/den yrkesverksamma personen redo för förändringar? Har civilsamhället/de berörda parterna visat intresse? Är inställningen till samarbete positiv? Finns det en gemensam inledande förståelse? Finns det en yrkesmässig öppenhet för kunskap av alla slag? Är samhällsnytta det huvudsakliga målet?

Denna lista med frågor är ett verktyg för att testa om delaktighetsbaserad styrning av kulturarvet kan ses som en fördel i processen. Listan är även till nytta under följande etapper för att finjustera processen.

Etapperna delas in i tre allmänna områden, som i sin tur är indelade i tre till fem underområden.

Skapa förutsättningar genom att tillhandahålla information om de rättsliga förutsättningarna och möjligheterna, kartlägga de berörda parterna, skapa en gemensam vision, tilldela resurser och skapa en miljö eller ett tillfälle där kunskap kan delas och deltagarna kan lära sig av varandra.

Stödja processen genom att främja kommunikation samt öppenhet och insyn, väcka intresse för och skapa en dialog om kulturarvets historia och de berörda parternas personliga berättelser, betona att en kollektiv nytta även innebär ett kollektivt ansvar, bekräfta de yrkesverksammas roll i den allmänna opinionen och fästa uppmärksamhet vid agendor och behovet av att kompromissa.

Säkerställa hållbarhet genom att övervaka och utvärdera processen, stärka den inre motivationen att anamma denna strategi och marknadsföra fördelarna för samhället.

Rekommendationer till politiker och beslutsfattare

Det finns vissa **grundläggande förutsättningar**, såsom att främja **erkännandet av kulturarvet som en kollektiv nytthet, delad resurs** och **drivkraft för hållbar** utveckling, samtidigt som man kontinuerligt ökar **synergieffekterna mellan olika berörda parter** och **med andra sektorer**.

Arbetsgruppen rekommenderar att man **drar nytta av befintliga och kommande kulturarvsrelaterade initiativ och finansieringsprogram på nationell nivå och på EU-nivå**, i syfte att ytterligare utveckla potentialen för delaktighetsbaserad styrning.

Arbetsgruppen rekommenderar även att man tar fram en tydlig och heltäckande **politisk ram** på nationell nivå och på EU-nivå som vägledning vid framtagandet av strategier och praxis.

Ordförande för den öppna samordningsmetodens arbetsgrupp:
Birgitta Johansen

För mer information kontakta:

Europeiska kommissionen
Generaldirektoratet för utbildning, ungdom, idrott och kultur
Direktorat D – Kultur & kreativitet
Enhet D1 – Kulturpolitik
Kontakt: Erminia Sciacchitano
E-post: EAC-UNITE-D1@ec.europa.eu

© Europeiska unionen, 2018

